

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

M. Vitruvii ... De architectura libri decem

**Vitruvius
Frontinus, Sextus Iulius**

Argentorati, 1543

Cap. IIII

[urn:nbn:de:bsz:31-128539](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-128539)

- Religio. stium impetus perpetuo repellendos excogitata. Religionis, Deorum
 Oportunitas. immortalium sanorum, adiuuque sacrarum collocatio. Oportunitas
 Ford. omnium locorum ad usum publicum dispositio, uti portus, fora, porticus
 Porticus. balnea, theatra, inambulationes, ceteraque, quae iisdem rationibus in
 Balnea. blicis designantur locis. Haec autem ita fieri debent, ut habeatur ratio
 Theatra. mitatis, utilitatis, uenustatis. Firmitatis erit habita ratio, cum fuerit
 Inambulationes. damentorum ad solidum depressio, & ex qua materia copiarum
 Firmitas. auaritia diligens electio. Utilitatis autem, emendata & sine impedim
 Venustas. ne, usu locorum, dispositio, & ad regiones sui cuiusque generis apta
 Venustas. commoda distributio. Venustatis uero, cum fuerit operis species gra
 Venustas. & elegans, membrorumque commensus iustas habeat symmetricas
 Venustas. rationes.

DE ELECTIONE LOCORVM SALVBRIVM,
 & quae obsint salubritati, & unde lumina
 capiuntur. CAP. IIII.

Loci saluberrimi.

In ipsis uero moenibus ea erunt principia. Primum electio loci saluberrimi. Is autem erit excelsus & non nebulosus, non pruinosus, renesque coeli spectans, neque aestuosus, neque frigidus, sed temperatus. Deo si euitabitur palustris uicinitas. Cum enim aures matutinae cum sole oriente ad oppidum peruenient, & ijs ortus nebulae adiungentur, spiritus bestiarum palustrium uenenatos cum nebula mixtos inhabitatorum corpora flatus spargent, efficiunt locum pestilentem. Item si secundum re erunt moenia, spectabuntque ad meridiem, aut ad occidentem, non enim salubria, quia per aetatem coelum meridianum sole ex oriente calefactum meridie ardet. Item quod spectat ad occidentem, sole exorto tepescit, meridie calet, uespere feruet. Igitur mutationibus caloris & refrigerationis, corpora quae in ijs locis sunt, uitiantur. Hoc autem licet animala tere etiam ex ijs quae non sunt animalia. In cellis enim uinarijs tectis, uina nemo capit a meridie, nec ab occidente, sed a septentrione, quod eam regio nullo tempore mutationes recipit, sed est firma perpetuo, & immutabilis. Ideo etiam & granaria, quae ad solis cursum spectant, bonitate magis mutant, obsoniaque, & poma, quae non in ea caeli parte ponuntur, quae est auri

est auersa à solis cursu, non diu seruantur. Nam semper calor cum excō-
 quit, aëribus firmitatem eripit, & uaporibus feruidis exugendo natura-
 les uirtutes, dissoluit eas, & seruore mollescentes efficit imbecillas, ut eti-
 am in ferro animaduertimus, quod quamuis natura sit durum, in fornaci-
 bus ab ignis uapore per calcfactum ita mollescit, uti in omne genus formæ
 faciliter fabricetur, & idem cum molle & candens est, si refrigeretur tin-
 ctum frigida, redurescit, & restituitur in antiquam proprietatē. Licet
 etiam considerare hæc ita esse, ex eo, quod æstate, non solum in pestilen-
 tibus locis, sed etiam in salubribus, omnia corpora calore fiant imbecilla,
 & per hyemem, etiam quæ sint pestilentissimæ regiones, efficiantur salu-
 bres, ideo quod à refrigerationibus solidantur. Non minus etiam quod
 quæ à frigidis regionibus corpora traducuntur in calidas, non possunt
 durare, sed dissoluntur. Quæ autem ex calidis locis, sub septentrionum
 regiones frigidas, non modo non laborant immutatione loci ualetudini-
 bus, sed etiam confirmantur. Quare cauendum esse uidetur in mœnibus
 collocandis ab ijs regionibus, quæ caloribus, status ad corpora hominum
 possunt spargere. Nam quia ex principijs, quæ græci σοιχῆα appellant, ^{501X¹⁰⁰}
 omnia corpora sunt composita, id est, ex calore, & humore, & terre-
 no, & aëre, & his mixtionibus naturali temperatura figurantur omni-
 um animalium in mundo generatim qualitates. Ergo in quibus corpori-
 bus cum exuperat è principijs calor, tunc interficit, dissoluitq; cætera a fer-
 uore. Hæc autem uitia efficit feruidum ab certis partibus cœlum, cum infi-
 dit in apertas uenas plusquam patitur, è mixtionibus naturali temperatu-
 ra corpus. Item si humor occupauit corporum uenas, imparesq; eas fe-
 cit, cætera principia ut à liquido corrupta, diluuntur, & dissoluntur
 compositionis uirtutes. Item è refrigerationibus humoris, uentorum, &
 aurarum, infunduntur uitia corporibus. Non minus aëris, etiamq; terre-
 ni, in corpore naturalis compositio augēdo aut minuendo, infirmitate cete-
 ra principia, terrena, cibi plenitate, aërea, grauitate cœli. Sed si quis uo-
 lucrūt diligentius hæc sensu percipere, animaduertat, attendatq; naturas
 auium, & piscium, & terrestrium animalium, & ita considerabit discrimi-
 na temperaturæ. Aliam enim mixtionem habet genus auium, aliam pi-
 scium, longe aliter terrestrium natura. Volucres minus habet terreni, mi-
 nus humoris, caloris temperatæ, & aëris multū. Igitur leuioribus prin-
 cipijs com-

Discrimi-
 na tempe-
 raturæ.
 Volucres.

cipijs composita, facilius in aëris impetum nituntur. Aquatiles autem
 scium naturæ, quod temperata sunt à calido, plurimumq; ex aëris
 reni sunt composita, sed humoris habent oppidò quàm paulum, quo-
 nus habent è principijs humoris in corpore, facilius in humore per-
 rant. Itaq; cum ad terram perducuntur, animam cum aqua relinquunt.
 Item terrestria, quòd è principijs ab aëre caloreque sunt temperata,
 nusq; habent terreni, plurimumq; humoris, quòd abundant humiditate,
 tes, non diu possunt in aqua uitã tueri. Ergo si hæc ita uidentur quòd
 dum proposuimus, & ex ijs principijs animalium corpora composita
 su percipimus, & exuberationibus aut defect ionibus ea laborare, di-
 uiq; indicauimus, non dubitamus quin diligentius quæri oporteat, in
 peratissimas coeli regiones eligamus, cum quærenda fuerit in moen-
 collocationibus salubritas. Itaq; etiam atq; etiam ueterum reuocata
 censeo rationem. Maiores enim è pecoribus immolatis, quæ pascuntur
 in ijs locis, quibus aut oppida aut castra statiuã constituebantur, inspa-
 bant iecinora, & si erant liuida & uitiosa prima, alia immolabantur,
 bitantes utrum morbo, an pabuli uitio læsa essent. Cum pluribus exp-
 erant, & probauerant integram & solidam naturam iecinorum
 aqua & pabulo, ibi constituebant munitiones. Si autem uitiosa tra-
 bant, inditio transferebant, idem in humanis corporibus pestilentem
 ram nascentem in ijs locis aquæ, cibiq; copiam, & ita transmigrabant,
 mutabant regiones, quærentes omnibus rebus salubritatem. Hoc
 fieri, uti pabulo, ciboque salubres proprietates terræ uideantur,
 animaduertere & cognoscere ex agris Cretensium, qui sunt circa
 thereum flumen, quod est Cretæ inter duas ciuitates Gnoson & Co-
 nam. Dextra enim & sinistra eius fluminis, pascuntur pecora, sed
 quæ pascuntur proxime Gnoson, splenem habent, quæ autem ex
 parte, proxime Cortynam, nõ habent apparentem splenem. Vnde
 Medici quærentes de ea re, inuenerunt in ijs locis herbam, quam per-
 rodendo, imminuerant licnes, ita eam herbam colligendo, curant
 sos hoc medicamento, quod etiam ἀσπλάγιο Cretenses uocitant.
 eo licet scire, cibo atq; aqua, proprietates locorum naturaliter pesti-
 tes aut salubres esse. Item si in paludibus mœnia constituta erunt, quæ
 ludes secundum mare fuerint, spectabuntque ad septentrionem, aut
 septentrionem, aut
 tus ad li-
 tionibus
 strum
 tus per
 rei, gal-
 giam, a
 quòd h
 insiden-
 na, neq;
 pestilen-
 quod I
 nulli sci
 ex quo
 ad. M.
 locum
 non est
 tus est
 ut licer
 moq; se
 aperuit
 quatuor
 loco.

C
 uitatem
 per por
 expedi
 dianu
 tudine

Septentrionē & orientem, eaq; paludes excelsiores fuerint quā litus ma-
 rimum, ratione uidebuntur esse constituta. Fossis enim ductis, sit aque exi-
 tus ad litus, & ex mari tempestatibus aucto, in paludes redundantia mo-
 tionibus concitatur, amarisq; mixtionibus, non patitur bestiarum palu-
 strium genera ibi nasci, quæq; de superioribus locis natando proxime li-
 tus perueniunt, inconsueta salitudine necantur. Exemplar autem huius
 rei, gallicæ paludes possunt esse, quæ circū Altinum, Rauennam, Aquile-
 giam, aliq; quæ in eiusmodi locis municipia sunt proxima paludibus: *Altinum. Rauenna.*
 quod his rationibus habent incredibilem salubritatem. Quibus autem *Aquilegia*
 insidentes sunt paludes, & non habent exitus profluentes, neq; per flumi-
 na, neq; per fossas, uti pontinæ, stando putrescunt, & humores graues et
 pestilentes in his locis emittunt. Item in Apulia oppidum Salapia uetus, *Salapia.*
 quod Diomedes ab Troia rediens constituit, siue (quemadmodum non-
 nulli scripserunt) Elphas Rhodius, in eiusmodi locis fuerat collocatum, *Diomedes*
 ex quo incolæ quotannis egrotando laborantes, aliquando peruenerunt
 ad M. Hostilium, ab eoq; publicè petentes impetrauerunt uti his idoneum *M. Hosti-*
 locum ad mœnia transferenda conquiret, eligeretq;. Tunc is moratus *lius.*
 non est, sed statim rationibus doctissime quesitis, secundum mare merca-
 tus est possessionem loco salubri, ab Senatuq; populoq; Romano petijt,
 ut liceret transferre oppidum, constituitq; mœnia, & arcas diuisit, num-
 moq; sextertio singulis municipibus mancipio dedit. His confectis lacum
 aperuit in mare, & portum è lacu municipio perfecit. Itaq; nūc Salapini
 quatuor milibus passibus progressi ab oppido uetere, habitant in salubri
 loco.

DE FVNDAMENTIS MVRORVM
 & turrium. CAP. V.

CVM ergo his rationibus erit salubritatis in mœnium collocandō-
 rum explicatio, regionesq; electæ fuerint fructibus ad alendam ci-
 uitatem copiosæ, & uiarum munitiones, aut oportunitates fluminum, seu
 per portus marinæ subuectiones habuerint ad mœnia comportationes
 expeditas, tunc turrium murorumq; fundamenta sic sunt faciendā, uti fo-
 dianur (si queant inueniri) ad solidum, & in solido (quantum ex ampli-
 tudine operis pro ratione uideatur) crassitudine ampliore quā parie-
 tum qui

C tum qui